

Олена Шершньова

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1582-4515>
кандидатка наук з державного управління
Національний університет «Острозька академія»
(Острог, Україна)
olena.shershniova@oa.edu.ua

УДК 366.636:323.283+323.284:32.019.51

МЕДІАТЕРОРИЗМ В УМОВАХ ПОСТПРАВДИ: ДО ПОСТАНОВКИ ПИТАННЯ

DOI 10.37222/2786-7552-2023-2-15

У статті охарактеризовано поняття медіатероризму у закордонному науковому дискурсі, пов'язаному з такими науками, як медіааналітика, теорія комунікації, аналіз медіадискурсу, психологія, філософія, соціологія, політологія, міжнародні відносини та дослідження тероризму.

Особливу увагу зосереджено на аналізі теоретичних напрацювань вчених, зокрема А. Н. Авана, М. Б. Алтієр, Д. Л. Альтгейд, К. Арчетті, С. Атрана, Е. Л. Брайант, Дж. М. Бергера, М. Блум, Г. Вейманна, Б. Гоффмана, А. Далгаард-Нільсен, Б. М. Дженкінсаа, Дж. дер Деріан, Д. Келлнера, М. Конвей, С. Коттла, Д. Кумар, А. Ленкфорда, Дж. М. Метцл, Б. Накос, Ф. Сейба, Б. Дж. Філіпса, що досліджують зв'язки тероризму та медіа. У працях аналізуються окремі аспекти залучення медіа до висвітлення та/чи поширення ідей тероризму, зокрема висвітлення ролей жінок та особливостей соціальних мереж у поширенні паніки та терору, у тому числі в умовах постправди.

Умови російсько-української війни змушують дослідників звернути увагу на використання медіа як інструменту поширення страху, паніки і дезінформації серед громадськості з метою політичного та ідеологічного маніпулювання. Останні роки свідчать про постійний розвиток і появу нових ідей і підходів до аналізу взаємодії медіа та тероризму, а також розширення потенціалу нових комунікаційних платформ. Враховуючи це, дослідницька проблематика медіатероризму в епоху постправди набуває особливої актуальності. Метою цього дослідження є охарактеризувати поняття медіатероризму в умовах постправди,

базуючись на аналізі закордонних наукових джерел та літератури останніх років. Об'єктом дослідження є медіатероризм в умовах постправди. За допомогою загальнонаукових методів, зокрема аналізу, синтезу, узагальнення та систематизації, а також описативного методу аналізу закордонного наукового дискурсу, було виконано аналіз останніх досліджень та публікацій на цю тему. Наукова новизна полягає у визначенні та розгляді поняття «медіатероризм» у контексті постправди, що має важливе значення для розуміння взаємозв'язку між медіа та тероризмом у сучасному соціальному комунікаційному просторі.

Зроблено висновок про доцільність подальших наукових розвідок взаємозв'язків та взаємозалежностей медіа і тероризму.

Ключові слова: медіа, ЗМІ, тероризм, постправда, терористична діяльність

Постановка проблеми. В умовах російсько-української війни дослідження проблематики використання медіа як каналів поширення страху, паніки та дезінформації серед широкої громадськості з метою просування політичних чи ідеологічних завдань набуває щораз більшої ваги. Галузі досліджень медіа та тероризму постійно розвиваються і системно з'являються оригінальні ідеї та перспективи аналізу взаємовпливу медіа та тероризму, а розвиток нових комунікаційних платформ значно посилив цей потенціал. Тож існує нагальна потреба в тому, щоб проаналізувати сучасні наукові розвідки медіатероризму в епоху постправди. Загалом, будь-які медіадослідження є важливими в умовах постправди, оскільки вони можуть допомогти нам краще зрозуміти роль, яку медіа відіграють у просуванні тероризму та як вони можуть бути застосовані для боротьби з ним.

Мета дослідження – охарактеризувати поняття медіатероризму в умовах постправди, засновуючись на аналізі закордонних наукових джерел та літератури останніх років.

Об'єкт дослідження – медіатероризм в умовах постправди.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. На сьогодні існує обмежене коло досліджень щодо медіатероризму в умовах постправди. Так, Л. Макінтайр (L. C. McIntyre) у своїй праці «Постправда» дає таке визначення цього поняття: *«твердження, нібито почуття вірогідніші за факти, заради*

політичного підкорення реальності» [29]. Важливою публікацією є аналітична стаття Дж Харсіна «Дослідження постправди та критичної комунікації» [22] в Оксфордській дослідницькій енциклопедії комунікації. Серед закордонних дослідників та дослідниць, які аналізували феномен медіатероризму або його окремі аспекти, доцільно виділити таких, як: А. Н. Аван, М. Б. Алтієр, Д. Л. Альтгейд, К. Арчетті, С. Атран, Е. Л. Брайант, Дж. М. Бергер, М. Блум, Г. Вейманн, Б. Гоффман, А. Далгаард-Нільсен, Б. М. Дженкінс, Дж. дер Деріан, Д. Келлнер, М. Конвей, С. Коттл, Д. Кумар, А. Ленкфорд, Дж. М. Метцл, Б. Накос, Ф. Сейб, Б. Дж. Філліпс, хто працює у сфері дослідження комунікації, медіадискурсу, психології, філософії, дослідження тероризму, соціології, політології та міжнародних відносин. Разом з тим окремі комплексні дослідження медіатероризму в умовах постправди є відсутніми.

Методи дослідження. Для реалізації завдань дослідження було використано загальнонаукові методи, зокрема аналіз, синтез, узагальнення, абстрагування, систематизацію, а також описовий метод під час аналізу закордонного наукового дискурсу.

Наукова новизна. Загалом «медіатероризм» не є загальноновизнаною науковою категорією в межах академічного вивчення тероризму. Він є складним та суперечливим явищем, яке передбачає використання медіа для поширення насильства або загрози насильства для досягнення політичних чи ідеологічних цілей. Цей термін часто є предметом дебатів, тому аналіз сучасних наукових розвідок з проблематики співвідношення медіа та тероризму має прикладне значення для галузі соціальних комунікацій.

Виклад основного матеріалу. Останніми роками використання медіа та медіаплатформ для поширення пропаганди й екстремістських ідеологій, розпалювання насильства та сiania страху і паніки серед населення стало серйозним викликом. Оскільки медіа є джерелом інформації, то ця тематика важлива для розуміння впливу медіа як на окремих громадян, так і соціальні групи та суспільство. Дж. Харсін в анотації до аналітичної статті «Дослідження постправди та критичної комунікації» зазначає: «Сучасні витoki постправди лежать у тривожних

переговорах еліти масової представницької ліберальної демократії з пропозиціями щодо організації та розгортання технологій масової комунікації... Постправду можна розуміти в контексті її історичної появи, через її популярні форми та відповіді, такі як чутки, змови, містифікації, фейкові новини, перевірка фактів і бульбашки фільтрів, а також через її численні ефекти, зокрема дискурс панік» [22].

Згідно із Законом України «Про боротьбу з тероризмом» від 20 березня 2003 року № 638-IV, **тероризм** визначається як «*суспільно небезпечна діяльність, яка полягає у свідомому, цілеспрямованому застосуванні насильства шляхом захоплення заручників, підпалів, убивств, тортур, залякування населення та органів влади або вчинення інших посягань на життя чи здоров'я ні в чому не винних людей або погрози вчинення злочинних дій з метою досягнення злочинних цілей*», а **терористична діяльність** – це «*діяльність, яка охоплює... пропаганду і поширення ідеології тероризму...*» [1]. Разом з тим, згідно із Законом України «Про медіа» від 13 грудня 2022 року № 2849-IX, **медіа (засіб масової інформації)** – це «*засіб поширення масової інформації у будь-якій формі, який періодично чи регулярно виходить у світ під редакційним контролем та постійною назвою як індивідуалізуючою ознакою*» [2]. Тож нормативно-правова база України не містить єдиного визначення терміна «**медіатероризм**» чи «**медіатерористична діяльність**».

Сучасні закордонні наукові дослідження допомагають краще зрозуміти проблематику медіатероризму та знайти ефективні способи боротьби з ним. Так, старший викладач сучасної історії, політичного насильства і тероризму в Роял Голлоуей Лондонського університету (Велика Британія) Акіл Н. Аван (Akil N. Awan) у праці «Вплив розвитку джихадистських наративів на радикалізацію на Заході» [10] доводить, що «радикальні наративи мають силу лише тоді, коли вони перетинаються зі структурними умовами чи життєвим досвідом, у якому можуть опинитися люди». Професорка комунікації та дослідження Близького Сходу в Університеті штату Джорджія (США) **Мія Блум (Mia Bloom)** опублікувала численні дослідження про тероризм, зокрема про роль ЗМІ у просуванні та протидії екстремістським наративам, а також вивчала використання соціальних мереж екстремістськими

групами та роль жінок у терористичних організаціях. Її праці «Використання Інтернету терористами в цифрах: кількісна оцінка поведінки, моделей і процесів» [21] (у співавторстві з **П. Гіллом (P. Gill)**, **Е. Корнер (E. Corner)**, **М. Конвей (M. Conway)**, **А. Торнтон (A. Thornton)** та **Дж. Хоган (J. Horgan)**), «Смерть стає нею: зміна природи жіночої ролі в терорі» [15], «Від пішака до лицарів: зміна ролі жіночого агентства в тероризмі?» [14] (у співавторстві з **А. Локманоглу (A. Lokmanoglu)**) є прикладами сучасних якісно-кількісних досліджень.

Почесний професор-регент на факультеті правосуддя та соціальних досліджень Школи соціальної трансформації Університету штату Арізона (США) **Девід Л. Альтгейд (David L. Altheide)** у книзі «Тероризм і політика страху» [3] описав, як медіа будують політику страху у Сполучених Штатах Америки, розглянувши питання щодо розширення стеження в Інтернеті, конструювання героя-борця з тероризмом для сприяння патріотизму, використання соціальних медіа терористичними групами тощо. Британська дослідниця, одна з викривачів скандалу з Facebook – Cambridge Analytica щодо зловживання даними та дезінформації, докторка **Емма Л. Брайант (Emma Louise Briant)** у книзі «Пропаганда та боротьба з тероризмом: стратегії глобальних змін» [16] розглядає використання пропаганди в боротьбі з тероризмом. Американський соціолог і психіатр **Джонатан М. Метцл (Jonathan M. Metz)** у книзі «Померти від білості: як політика расової образи вбиває серце Америки» [30] стверджує, що висвітлення ЗМІ тероризму часто зміцнює расові стереотипи та може сприяти атмосфері ворожості щодо меншин.

Клінічна доцентка Центру глобальних питань Нью-Йоркського університету (США), докторка **Мері Бет Альтієр (Mary Beth Altier)** у статті «Відвернення від тероризму: уроки психології, соціології та кримінології» [4] (у співавторстві з **К. Н. Тороггуд (C. N. Thoroughgood)** та **Дж. Г. Хорган (J. G. Horgan)**) розглядає психологічні аспекти відходу людей від терористичної діяльності. Почесний директор з досліджень антропології в Національному центрі наукових досліджень у Парижі **Скотт Атран (Scott Atran)** у книзі «Розмова з ворогом: насильницький екстремізм, священні цінності та що означає бути людиною» [9] розглядає соціальні та психологічні чинники, що сприяють тероризму, і те,

як доцільно використовувати ЗМК для протидії. Медіазнавиця та професорка медіадосліджень Рутгерського університету (США) **Діпа Кумар (Deera Kumar)** написала книгу «Ісламофобія та політика імперії» [27], в якій стверджує, що висвітлення медіатероризму часто є расистським та ісламофобським і може сприяти демонізації мусульман. Професор кафедри кримінології та кримінального правосуддя Університету Алабами, доктор **Адам Ленкфорд (Adam Lankford)** у книзі «Міф про мученицьку смерть: що насправді рухає терористами-смертниками, стрільцями та іншими саморуйнівними вбивцями» [28] досліджує психологію терористів і стверджує, що висвітлення у медіа іноді може відіграти роль у прийнятті ними рішення щодо вчинення акту насильства.

Директор Центру досліджень безпеки Джорджтаунського університету (США) **Брюс Гоффман (Bruce Hoffman)** у книзі «Всередині тероризму» [23] аналізує нових ворогів, мотивацію і тактику глобального тероризму. Ця праця є однією з основоположних для розуміння історичної еволюції тероризму і терористичного мислення. Старша наукова співробітниця Датського інституту міжнародних досліджень, докторка **Аня Далгаард-Нільсен (Dr. Anja Dalgaard-Nielsen)**, яка працює у сфері безпеки, в одній зі своїх книг – «Трансатлантична національна безпека. Захист суспільства в епоху катастрофічного тероризму» [19] (у співавторстві з **Даніелем Гамільтоном (Daniel Hamilton)**) – стверджує, що в умовах «нового тероризму» зусилля щодо захисту від нього мають вийти за межі суто внутрішнього фокуса країн Європи та Північної Америки.

Професорка політології Колумбійського університету (США) **Брігіт Л. Накос (Brigitte Lebens Nacos)** написала багато праць про використання медіа терористичними організаціями та вплив медіависвітлення на суспільне сприйняття тероризму, зокрема книги «Тероризм і ЗМІ. Від кризи із заручниками в Ірані до вибуху в Оклахома-Сіті» [31] та «Медійно-посередницький тероризм (Mass-Mediated Terrorism): Центральна роль ЗМІ в тероризмі та боротьбі з ним» [33], а також наукові статті, зокрема «Зображення жінок-терористів у засобах масової інформації: подібні моделі кадрів у висвітленні новин жінок у політиці та тероризму» [32]. Професор факультету врядування в Університеті Ессексу (Велика

Британія) **Брайан Дж. Філіпс (Brian J. Phillips)** у книзі «Повстанський тероризм: міжгрупові відносини та вбивства мирних жителів» [8] (у співавторстві з **Віктором Асалом (Victor Asal)** і **Р. Карлом Ретемейером (R. Karl Rethemeyer)**) та у статті «Вороги з пільгами? Жорстоке суперництво та довголіття терористичної групи» [34] акцентує важливість вивчення міжорганізаційної динаміки та питань щодо поняття заохочення насильницького суперництва як способу завдати шкоди залученій терористичній групі.

Терористичні групи неодноразово використовували соціальні медіа для поширення пропаганди, набору нових членів та планування атак. Платформи соціальних медіа надавали цим групам потужний інструмент для досягнення глобальної аудиторії та посилення їх повідомлення. У відповідь уряди та технологічні компанії посилили зусилля щодо протидії поширенню терористичного контенту на соціальних платформах. Терористичні напади можуть мати разючий вплив на свободу медіа, оскільки уряди прагнуть обмежити доступ до інформації або контролювати розповідь навколо певної події. У той же час журналісти, що висвітлюють тероризм, можуть зіткнутися з підвищенням ризиків для своєї безпеки. Так, професор журналістики і публічної дипломатії, професор міжнародних відносин Університету Південної Кароліни (США) **Філіп М. Сейб (Philip M. Seib)** – автор та редактор значної кількості праць про медіа і тероризм, зокрема книг «Нові медіа та Новий Близький Схід» [35], «Глобальний тероризм і нові медіа. Покоління після Аль-Каїди (ЗМІ, війна та безпека)» [37] (у співавторстві з **Даною М. Джанбек (Dana M. Janbek)**) та «Інформація під час війни: журналістика, дезінформація та сучасна війна» [36], – розглядає різні аспекти залучення нових медіа у терористичну діяльність.

Американський дослідник і аналітик **Дж. М. Бергер (J. M. Berger)**, що спеціалізується на вивченні екстремістських ідеологій, екстремізму в Інтернеті та використання соціальних мереж насильницькими екстремістськими групами, є автором кількох праць, зокрема: книга «ІДІЛ: Держава терору» [13] (у співавторстві з **Джесікою Стерн (Jessica Stern)**), де автори відстежують ідеологічні інновації, які терористична організація «Ісламська держава Іраку і Леванту» впроваджує для вербування

значної кількості жителів Заходу, композицію її відеороликів, зокрема знуцання щодо жінок та дітей, технологічні інструменти, які вона використовує в соціальних мережах, щоби транслювати свої звірства; праці «Екстремізм» [12] і «Джихад Джо: американці, які йдуть на війну в ім'я ісламу» [11]. Дослідник працював з різними організаціями, включаючи Організацію Об'єднаних Націй, Федеральне бюро розслідувань і Національний центр боротьби з тероризмом. Дж. М. Бергер також надав Конгресу Сполучених Штатів Америки експертні свідчення про екстремістські групи та їх онлайн-діяльність, його роботи широко цитуються у медіа та допомагають зрозуміти, як екстремістські групи використовують соціальні мережі для поширення ідеологій та вербування нових членів.

Професорка політичної комунікації та журналістики Університету Осло (Норвегія) **Крістіна Арчетті (Cristina Archetti)** у розділі монографії «Тероризм, комунікація та медіа» [6], у книзі «Розуміння тероризму в епоху глобальних ЗМІ. Комунікаційний підхід» [5] та у статті «Тероризм, комунікація та нові медіа: пояснення радикалізації в епоху цифрових технологій» [7] розширює горизонти розуміння взаємозв'язків та впливів медіа і тероризму. Професор комунікації Хайфського університету (Ізраїль) **Габріель Вейманн (Gabriel Weimann)** провів дослідження використання Інтернету та соціальних медіа екстремістськими групами і шляхів, якими уряди можуть боротися з радикалізацією в Інтернеті, що відображені у працях – спеціальних доповідях Американського інституту миру «Як сучасні терористи використовують Інтернет» [38] та «Кібертероризм: наскільки реальна загроза» [39]; «Тероризм у кіберпросторі: Наступне покоління» [41], «Міграція терористів у соціальні мережі» [42], «Терор в Інтернеті: нова арена, нові виклики» [40], «Свобода і терор: розум і безрозсудність у політиці» [25] (у співавторстві з **Абрахамом Капланом (Abraham Kaplan)**) та інших дослідженнях. До кола його наукових зацікавлень належать дослідження політичних кампаній, переконань і впливу, сучасного тероризму та медіа, онлайн-тероризму та кібертероризму.

Політичний теоретик та філософ, завідувач відділу досліджень міжнародної безпеки Майкла Гінце та директор Центру досліджень міжнародної безпеки Сіднейського університету

(Австралія) **Джеймс дер Деріан (James Der Derian)** написав книгу «Доброчесна війна: картографування військово-промислових-медійних-розважальних мереж» [20], в якій відстежує конвергенцію технологій кіборгів, відеоігор, медіавидовищ, військових фільмів та ідеологій творення добра, які створили «хімеру» високотехнологічних «доброчесних (чеснотних) воєн» із низьким рівнем ризику. Він вважається одним із провідних науковців у галузі критичних досліджень безпеки, адже наголошує на необхідності кинути виклик домінуючим дискурсам і практикам безпеки з метою сприяння більш демократичним та інклюзивним підходам до управління безпекою. Культуролог і філософ **Дуглас Келлнер (Douglas Kellner)** опублікував статтю п. н. «Медіакультура. Культурологія, ідентичність і політика в сучасний момент» [26], в якій зазначає, що медіа часто нагнітають страх і створюють сенсації у висвітленні терористичних атак, що може сприяти створенню атмосфери страху та істерії.

Одним з найбільш поширених проявів медіатероризму є використання соціальних мереж для активізації терористичної пропаганди та рекрутингу нових членів організацій. Так, професорка міжнародної безпеки у Школі права та державного управління Дублінського міського університету (DCU) (Ірландія) і координаторка VOX-Pol, фінансованого ЄС проєкту з насильницького політичного екстремізму в Інтернеті (voxpol.eu), **Мора Конвей (Maura Conway)** у статті «Визначення ролі Інтернету в насильницькому екстремізмі та тероризмі: шість пропозицій для прогресу дослідження» [17] визначила низку ключових питань щодо взаємодії насильницького екстремізму тероризму та Інтернету, зокрема соціальних медіа, і містить серію з шести подальших пропозицій досліджень. А почесний професор медіа та комунікації Школи журналістики, медіа та культури Кардіфського університету (Велика Британія) **Саймон Коттл (Simon Cottle)** у книзі «Медіатизований конфлікт: розвиток медіа та конфліктології» [18] досліджує, як змінилося висвітлення конфліктів і тероризму в медіа в епоху соціальних мереж, зокрема, визначає: «Медіа сьогодні не просто повідомляють або представляють різноманітні конфліктні ситуації, а активно їх “розігрують” і “виконують”».

Зв'язок між медіа та тероризмом на початку XXI ст. став складним та багатограним явищем. У той же час медіа відіграли значну роль у формуванні суспільного сприйняття тероризму і реакції на нього. З огляду на це та інші фактори з'являються такі дослідження, як проведені старшим радником президента корпорації RAND, експертом з питань тероризму **Брайаном Майклом Дженкінсом (Brian Michael Jenkins)** разом з **Девідом Ронфельдтом (David Ronfeldt)**, що лягли в основу доповіді «Походження та еволюція баз даних корпорації RAND про тероризм: визначення та створення нової галузі знань» [24], у якій розглянули історію та визначили перспективи розвитку баз даних компанії про тероризм за понад 50 років.

Висновки. Сучасні наукові дослідження взаємозв'язків медіа та тероризму свідчать про те, що використання медіаплатформ для поширення терористичної інформації та збудження страху серед населення стає щораз більш поширеним методом діяльності терористичних груп. Дослідження показують, що медіатероризм може мати серйозний вплив на громадське здоров'я та безпеку, оскільки створює сприятливе середовище для паніки та недовіри в суспільстві. Крім того, він може підштовхувати людей до прийняття радикальних рішень та поведінки, що може стати причиною виникнення нових конфліктів та насильства. Отже, перспективним вважаємо подальший аналіз співвідношення і взаємозалежностей медіа та тероризму в умовах постправди.

Література

1. Закон України «Про боротьбу з тероризмом» від 20 березня 2003 року № 638-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/638-15#Text>. (дата звернення: 19.03.2023).
2. Закон України «Про медіа» від 13 грудня 2022 року № 2849-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2849-20#Text>. (дата звернення: 20.03.2023).
3. Altheide D. L. (2017). *Terrorism and the Politics of Fear*. 2d edition. Rowman & Littlefield Publishers. 304 p.
4. Altier M. B., Thoroughgood C. N., Horgan J. G. (2014). Turning away from terrorism: Lessons from psychology, sociology, and criminology. *Journal of Peace Research*, 51(5), 647–661. Retrieved from <http://www.jstor.org/stable/24557447>. (Accessed March 19, 2023).

5. Archetti C. (2013). Understanding terrorism in the age of global media: A Communication Approach. Palgrave Macmillan London. DOI: <https://doi.org/10.1057/9781137291387>. (Accessed March 22, 2023).
6. Archetti C. (2013). Terrorism, Communication and the Media. *Understanding Terrorism in the Age of Global Media*. Palgrave Macmillan, London. DOI: https://doi.org/10.1057/9781137291387_3. (Accessed March 21, 2023).
7. Archetti C. (2015). Terrorism, Communication and New Media: Explaining Radicalization in the Digital Age. *Perspectives on Terrorism*. No. 9(1). P. 49–59. Retrieved from <http://www.jstor.org/stable/26297326>. (Accessed March 19, 2023).
8. Asal V., Phillips B. J., Rethemeyer R. K. (2022). Insurgent Terrorism: Intergroup Relationships and the Killing of Civilians. Oxford Academic. DOI: <https://doi.org/10.1093/oso/9780197607015.001.0001>. (Accessed March 19, 2023).
9. Atran S. (2011). Talking to the Enemy: Violent Extremism, Sacred Values, and W108.
10. Awan A. N. (2017). The Impact of Evolving Jihadist Narratives on Radicalisation in the West. Oxford University Press EBooks. DOI: <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780190650292.003.0011>. (Accessed March 18, 2023).
11. Berger J. M. (2011). Jihad Joe: Americans Who Go to War in the Name of Islam. POTOMAC BOOKS. 280 p.
12. Berger J. M. (2018). Extremism The MIT Press. 216 p.
13. Berger J. M., Stern J. (2016). ISIS: The State of Terror. Ecco. 432 p.
14. Bloom M., Lokmanoglu A. (2023). From Pawn to Knights: The Changing Role of Women's Agency in Terrorism? *Studies in Conflict & Terrorism*, 46:4, 399-414, DOI: <https://doi.org/10.1080/1057610X.2020.1759263>. (Accessed March 19, 2023).
15. Bloom M. M. (2010). Death Becomes Her: The Changing Nature of Women's Role in Terror. *Georgetown Journal of International Affairs*. No. 11(1). P. 91–98. Retrieved from <http://www.jstor.org/stable/43133804>. (Accessed March 19, 2023).
16. Briant E. L. (2015). Propaganda and counter-terrorism: Strategies for global change. Manchester University Press. 304 p. Retrieved from <http://www.jstor.org/stable/j.ctt18mvm1n>. (Accessed March 20, 2023).
17. Conway M. (2017). Determining the Role of the Internet in Violent Extremism and Terrorism: Six Suggestions for Progressing Research. *Studies in Conflict & Terrorism*. No. 40(1). P. 77–98. DOI: <https://doi.org/10.1080/1057610X.2016.1157408>. (Accessed March 20, 2023).
18. Cottle S. (2006). Mediatized Conflict: Developments in Media and Conflict Studies. Maidenhead: Open University Press.
19. Dalgaard-Nielsen A., Hamilton D. (2006). Transatlantic Homeland Security. Protecting Society in the Age of Catastrophic Terrorism. 1st Edition. Routledge. 176 p.

20. Der Derian J. (2009). *Virtuous War: Mapping the Military-Industrial-Media-Entertainment Network*. NY: Routledge, 330 p.
21. Gill P, Corner E., Conway M., Thornton A., Bloom, M., Horgan, J. (2017) Terrorist Use of the Internet by the Numbers: Quantifying Behaviors, Patterns and Processes. *Criminology & Public Policy*. No. 16 (1). P. 99-117. DOI: <https://doi.org/10.1111/1745-9133.12249>. (Accessed March 19, 2023).
22. Harsin J. (2018). Post-Truth and Critical Communication Studies. Oxford Research Encyclopedia of Communication. Retrieved from <https://oxfordre.com/communication/view/10.1093/acrefore/9780190228613.001.0001/acrefore-9780190228613-e-757>. (Accessed March 19, 2023).
23. Hoffman B. (2006). *Inside Terrorism* (Revised and expanded edition). New York: Colombia University Press.
24. Jenkins B. M., Ronfeldt D. (2021). The Origin and Evolution of the RAND Corporation's Terrorism Databases: Defining and Building a New Field of Knowledge. Santa Monica, CA: RAND Corporation. Retrieved from <https://www.rand.org/pubs/perspectives/PEA1203-1.html>. (Accessed March 18, 2023).
25. Kaplan A., Weimann G. (2014). *Freedom and Terror: Reason and Unreason in Politics*. Contemporary Terrorism Studies Series. Routledge. 208 p.
26. Kellner D. (2020). *Media Culture. Cultural Studies, Identity, and Politics in the Contemporary Moment*. 2nd Edition. Routledge. 334 p.
27. Kumar D. (2017). *Islamophobia and the Politics of Empire*. Haymarket Books, 220 p.
28. Lankford A. (2013). *The Myth of Martyrdom: What Really Drives Suicide Bombers, Rampage Shooters, and Other Self-Destructive Killers*. Palgrave Macmillan. 257 p.
29. McIntyre Lee C. (2018). *Post-Truth*. The MIT Press, Cambridge, Massachusetts. 240 p.
30. Metz J. M. (2019). *Dying of Whiteness: How the Politics of Racial Resentment is Killing America's Heartland*. Basic Books. 352 p.
31. Nacos B. L. (1994). *Terrorism and the Media. From the Iran Hostage Crisis to the Oklahoma City Bombing*. NY: Columbia University Press. 213 p.
32. Nacos B. L. (2005). The Portrayal of Female Terrorists in the Media: Similar Framing Patterns in the News Coverage of Women in Politics and in Terrorism. *Studies in Conflict & Terrorism*. № 28:5. Pp. 435-451. DOI: <https://doi.org/10.1080/10576100500180352>. (Accessed March 18, 2023).
33. Nacos B. L. (2007). *Mass-Mediated Terrorism: The Central Role of the Media in Terrorism and Counterterrorism*. Rowman & Littlefield Publishers. 264 p.
34. Phillips B. J. (2015). Enemies with benefits? Violent rivalry and terrorist group longevity. *Journal of Peace Research*, No. 52(1). Pp. 62-75. DOI: <https://doi.org/10.1177/0022343314550538>. (Accessed March 20, 2023).
35. Seib P. (2009). *New Media and the New Middle East*. Palgrave Macmillan. 263 p. DOI: <https://doi.org/10.1057/9780230605602>. (Accessed March 18, 2023).

36. Seib P. (2021). *Information at War: Journalism, Disinformation, and Modern Warfare*. Polity. 240 p.
37. Seib P., Janbek D.M. (2010). *Global Terrorism and New Media. The Post-Al Qaeda Generation. (Media, War and Security)*. Routledge. 154 p.
38. Weimann G. (2004). The United States Institute of Peace Special Report #116 «How Modern Terrorism Uses the Internet». Retrieved from <https://www.usip.org/sites/default/files/sr116.pdf>. (Accessed March 18, 2023).
39. Weimann G. (2004). The United States Institute of Peace Special Report #119 «Cyberterrorism: How Real Is the Threat?» Retrieved from <https://www.usip.org/sites/default/files/sr119.pdf>. (Accessed March 19, 2023).
40. Weimann G. (2006). *Terror in the Internet: The New Arena, The New Challenges*. United States Institute of Peace Press. 325 p.
41. Weimann G. (2015). *Terrorism in Cyberspace: The Next Generation*. Woodrow Wilson Center Press with Columbia University Press. 344 p.
42. Weimann, G. (2015). Terrorist Migration to Social Media. *Georgetown Journal of International Affairs*. No. 16(1). P. 180–187. Retrieved from <http://www.jstor.org/stable/43773679>. (Accessed March 19, 2023).

References

1. Zakon Ukrainy «Pro borotbu z teroryzmom» vid 20 bereznia 2003 roku № 638-IV [Law of Ukraine «On Combating Terrorism» dated March 20, 2003 No. 638-IV]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/638-15#Text>. (Accessed March 19, 2023) (in Ukr.).
2. Zakon Ukrainy «Pro media» vid 13 hrudnia 2022 roku № 2849-IX [Law of Ukraine «On Media» dated December 13, 2022 No. 2849-IX.]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2849-20#Text>. (Accessed March 20, 2023) (in Ukr.).
3. Altheide, D. L. (2017). *Terrorism and the Politics of Fear*, 2d edition, Rowman & Littlefield Publishers, 304 (in Eng.).
4. Altier, M. B., Thoroughgood, C. N., Horgan, J. G. (2014). Turning away from terrorism: Lessons from psychology, sociology, and criminology, *Journal of Peace Research*, 51(5), 647–661. Retrieved from <http://www.jstor.org/stable/24557447>. (Accessed March 19, 2023) (in Eng.).
5. Archetti, C. (2013). *Understanding terrorism in the age of global media: A Communication Approach*, Palgrave Macmillan London. DOI: <https://doi.org/10.1057/9781137291387>. (Accessed March 22, 2023) (in Eng.).
6. Archetti, C. (2013). *Terrorism, Communication, and the Media, Understanding Terrorism in the Age of Global Media*, Palgrave Macmillan, London. DOI: https://doi.org/10.1057/9781137291387_3. (Accessed March 21, 2023) (in Eng.).
7. Archetti, C. (2015). Terrorism, Communication and New Media: Explaining Radicalization in the Digital Age, *Perspectives on Terrorism*, 9(1), 49–59. Retrieved from <http://www.jstor.org/stable/26297326>. (Accessed March 19, 2023) (in Eng.).

8. Asal, V., Phillips, B. J., Rethemeyer, R. K. (2022). *Insurgent Terrorism: Intergroup Relationships and the Killing of Civilians*. Oxford Academic. DOI: <https://doi.org/10.1093/oso/9780197607015.001.0001>. (Accessed March 19, 2023) (in Eng.).
9. Atran, S. (2011). *Talking to the Enemy: Violent Extremism, Sacred Values, and What It Means to Be Human*, Penguin Books (in Eng.).
10. Awan, A. N. (2017). *The Impact of Evolving Jihadist Narratives on Radicalisation in the West*, Oxford University Press EBooks. DOI: <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780190650292.003.0011>. (Accessed March 18, 2023) (in Eng.).
11. Berger, J. M. (2011). *Jihad Joe: Americans Who Go to War in the Name of Islam*, POTOMAC BOOKS, 280 (in Eng.).
12. Berger, J. M. (2018). *Extremism* The MIT Press, 216 (in Eng.).
13. Berger, J. M., Stern, J. (2016). *ISIS: The State of Terror*, Ecco, 432 (in Eng.).
14. Bloom, M., Lokmanoglu, A. (2023). From Pawn to Knights: The Changing Role of Women's Agency in Terrorism? *Studies in Conflict & Terrorism*, 46:4, 399-414, DOI: <https://doi.org/10.1080/1057610X.2020.1759263>. (Accessed March 19, 2023) (in Eng.).
15. Bloom, M. M. (2010). Death Becomes Her: The Changing Nature of Women's Role in Terror, *Georgetown Journal of International Affairs*, 11(1), 91–98. Retrieved from <http://www.jstor.org/stable/43133804>. (Accessed March 19, 2023) (in Eng.).
16. Briant, E. L. (2015). *Propaganda and counter-terrorism: Strategies for global change*, Manchester University Press, 304. Retrieved from <http://www.jstor.org/stable/j.ctt18mvn1n>. (Accessed March 20, 2023) (in Eng.).
17. Conway, M. (2017). Determining the Role of the Internet in Violent Extremism and Terrorism: Six Suggestions for Progressing Research, *Studies in Conflict & Terrorism*, 40(1), 77–98. DOI: <https://doi.org/10.1080/1057610X.2016.1157408>. (Accessed March 20, 2023) (in Eng.).
18. Cottle, S. (2006). *Mediatized Conflict: Developments in Media and Conflict Studies*, Maidenhead: Open University Press (in Eng.).
19. Dalgaard-Nielsen, A., Hamilton, D. (2006). *Transatlantic Homeland Security. Protecting Society in the Age of Catastrophic Terrorism*, 1st Edition, Routledge, 176 (in Eng.).
20. Der Derian, J. (2009). *Virtuous War: Mapping the Military-Industrial-Media-Entertainment Network*, NY: Routledge, 330 (in Eng.).
21. Gill, P., Corner, E., Conway, M., Thornton, A., Bloom, M., Horgan, J. (2017). Terrorist Use of the Internet by the Numbers: Quantifying Behaviors, Patterns and Processes, *Criminology & Public Policy*, 16 (1), 99-117. DOI: <https://doi.org/10.1111/1745-9133.12249>. (Accessed March 19, 2023) (in Eng.).
22. Harsin, J. (2018). *Post-Truth and Critical Communication Studies*. Oxford Research Encyclopedia of Communication. Retrieved from <https://oxfordre.com/communication/view/10.1093/acrefore/9780190228613.001.0001/acrefore-9780190228613-e-757>. (Accessed March 19, 2023) (in Eng.).

23. Hoffman, B. (2006). *Inside Terrorism* (Revised and expanded edition), New York: Colombia University Press (in Eng.).
24. Jenkins, B. M., Ronfeldt, D. (2021). *The Origin and Evolution of the RAND Corporation's Terrorism Databases: Defining and Building a New Field of Knowledge*. Santa Monica, CA: RAND Corporation. Retrieved from <https://www.rand.org/pubs/perspectives/PEA1203-1.html>. (Accessed March 18, 2023) (in Eng.).
25. Kaplan, A., Weimann, G. (2014). *Freedom and Terror: Reason and Unreason in Politics*. Contemporary Terrorism Studies Series, Routledge, 208 (in Eng.).
26. Kellner, D. (2020). *Media Culture. Cultural Studies, Identity, and Politics in the Contemporary Moment*, 2nd Edition, Routledge, 334 (in Eng.).
27. Kumar, D. (2017). *Islamophobia and the Politics of Empire*, Haymarket Books, 220 (in Eng.).
28. Lankford, A. (2013). *The Myth of Martyrdom: What Really Drives Suicide Bombers, Rampage Shooters, and Other Self-Destructive Killers*, Palgrave Macmillan, 257 (in Eng.).
29. McIntyre Lee, C. (2018). *Post-Truth*. The MIT Press, Cambridge, Massachusetts, 240 (in Eng.).
30. Metzl, J. M. (2019). *Dying of Whiteness: How the Politics of Racial Resentment is Killing America's Heartland*. Basic Books, 352 (in Eng.).
31. Nacos, B. L. (1994). *Terrorism and the Media. From the Iran Hostage Crisis to the Oklahoma City Bombing*, NY: Columbia University Press, 213 (in Eng.).
32. Nacos, B. L. (2005). The Portrayal of Female Terrorists in the Media: Similar Framing Patterns in the News Coverage of Women in Politics and in Terrorism, *Studies in Conflict & Terrorism*, 28:5, 435-451. DOI: <https://doi.org/10.1080/10576100500180352>. (Accessed March 18, 2023) (in Eng.).
33. Nacos, B. L. (2007). *Mass-Mediated Terrorism: The Central Role of the Media in Terrorism and Counterterrorism*, Rowman & Littlefield Publishers, 264 (in Eng.).
34. Phillips, B. J. (2015). Enemies with benefits? Violent rivalry and terrorist group longevity, *Journal of Peace Research*, 52(1), 62-75. DOI: <https://doi.org/10.1177/0022343314550538>. (Accessed March 20, 2023) (in Eng.).
35. Seib, P. (2009). *New Media and the New Middle East*, Palgrave Macmillan, 263. DOI: <https://doi.org/10.1057/9780230605602>. (Accessed March 18, 2023) (in Eng.).
36. Seib, P. (2021). *Information at War: Journalism, Disinformation, and Modern Warfare*. Polity, 240 (in Eng.).
37. Seib, P., Janbek, D. M. (2010). *Global Terrorism and New Media. The Post-Al Qaeda Generation. (Media, War and Security)*, Routledge, 154 (in Eng.).
38. Weimann, G. (2004). *The United States Institute of Peace Special Report #116 «How Modern Terrorism Uses the Internet»*. Retrieved from <https://www.usip.org/sites/default/files/sr116.pdf>. (Accessed March 18, 2023) (in Eng.).

39. Weimann, G. (2004). The United States Institute of Peace Special Report #119 «Cyberterrorism: How Real Is the Threat?». Retrieved from <https://www.usip.org/sites/default/files/sr119.pdf>. (Accessed March 19, 2023) (in Eng.).
40. Weimann, G. (2006). *Terror in the Internet: The New Arena, The New Challenges*, United States Institute of Peace Press, 325 (in Eng.).
41. Weimann, G. (2015). *Terrorism in Cyberspace: The Next Generation*. Woodrow Wilson Center Press with Columbia University Press, 344 (in Eng.).
42. Weimann, G. (2015). Terrorist Migration to Social Media, *Georgetown Journal of International Affairs*, 16(1), 180–187. Retrieved from <http://www.jstor.org/stable/43773679>. (Accessed March 19, 2023) (in Eng.).

Olena Shershnova

PhD in Public Administration
National University of Ostroh Academy
(Ostroh, Ukraine)

**MEDIA TERRORISM IN THE POST-TRUTH CONTEXT:
TOWARD A QUESTIONING OF THE ISSUE**

The article describes the concept of media terrorism in the foreign scientific discourse related to such sciences as media analysis, communication theory, media discourse analysis, psychology, philosophy, sociology, political science, international relations, and terrorism studies.

Particular attention is paid to the analysis of theoretical developments of such scientists as A. N. Awan, M. B. Altier, D. L. Altheide, C. Archetti, S. Atran, E. L. Briant, J. M. Berger, M. Bloom, G. Weimann, B. Hoffman, A. Dalgaard-Nielsen, B. M. Jenkins, J. der Derian, D. Kellner, M. Conway, S. Cottle, D. Kumar, A. Lankford, J. M. Metz, B. Nakos, P. Seibe, B. J. Phillips, who studied the links between terrorism and the media. The papers analyze certain aspects of media involvement in the coverage and/or dissemination of terrorist ideas, including the role of women and the peculiarities of social media in spreading panic and terror, including in the post-truth context.

The conditions of the Russian-Ukrainian war compel researchers to pay attention to the use of media as a tool for spreading fear, panic, and disinformation among the public for the purpose of political and ideological manipulation. In recent years, there has been a constant development and emergence of new ideas and approaches to analyzing the interaction between media and terrorism, as well as the expansion

of the potential of new communication platforms. Given this context, the research on media terrorism in the post-truth era becomes particularly relevant. The objective of this study is to characterize the concept of media terrorism in the post-truth era based on an analysis of recent foreign scientific sources and literature. The research object is media terrorism in the post-truth era. Through the use of general scientific methods such as analysis, synthesis, generalization, and systematization, as well as the descriptive method of analyzing foreign scientific discourse, an analysis of recent research and publications on this topic was conducted. The scientific novelty lies in the definition and consideration of the concept of «media terrorism» in the context of the post-truth era, which is of significant importance for understanding the relationship between media and terrorism in the contemporary social communication space.

The author concludes that further scientific research on the interconnections and interdependencies of media and terrorism is advisable.

Keywords: media, mass media, terrorism, post-truth, terrorist activity